

Specifika klinické terminologie

Lekce 7-9

Klinická terminologie

- ▶ **klinický termín** představuje označení zejména:
 - nemoci (*diabetes mellitus*)
 - úrazu (*fractura comminutiva*)
 - příznaku (*febris acuta*)
 - operačního zákroku (*amputatio*)
 - vyšetřovacích postupů (*colonoscopia*)
- ▶ nejčastěji se tyto termíny uplatňují v klinických diagnózách (určení nemoci stanovené lékařem)

Ukázka z chorobopisu

byla hospitalizována na odd.9P - operační onkogynekologie
od: 2.11.10 do 4.11.10
na odd ARO od 4.11.10 do 8.11.10
na odd 9 od: 08.11.2010 do: 15.11.2010
na Gynekologicko-porodnické klinice FN Brno - pracoviště Porodnice

PŘÍJEM: Pacientka byla přijata k operačnímu zákroku.

Dg.: Ca cervicis uteri pT1b1 pN0(0/30) M0, G3
St.p. hysterectomia abdom rad gr.II cum adnexectomia
bilateralis cum lymphadenectomia pelvis bilat(4.11.10)
Hypertensio. Myopia. Varices cruris.

VÝKON: dne 4.11.10 provedeno: Hysterectomia abdom rad gr.II cum
adnexectomia bilateralis cum lymphadenectomia pelvis bilat

PRŮBĚH: Operace bez komplikací. Po operaci pacientka přeložena vzhledem
k rozsahu výkonu a doporučení anesteziologa na ARO a poté zpět
na odd.9. Časná mobilizace, péče o suturu.
Celková hospitalizace bez komplikací.

Jazyková charakteristika klinických termínů

- ▶ základ představují **nominativní a genitivní tvary** substantiv a adjektiv
- ▶ převaha **řeckých slovních základů** (např. *asthma, haemorrhagia, hypertonia, diabetes,...*)
- ▶ uplatnění **předložkových vazeb**, jimiž se nejčastěji vyjadřuje:
 - a) **časová návaznosti/souvislosti**
 - *Status post sectionem caesaream ante annos XI factam*
 - b) **umístění, směr**
 - *Metastases ad pulmones*
 - c) **způsob (charakter, míra, účinek)**
 - *Fractura claviculae lateris dextri cum dislocatione ad latus*
 - d) **důvod**
 - *Chemotherapia propter carcinoma*
 - e) **příčina**
 - *Mors subita e perforatione aortae*

Jazyková charakteristika klinických termínů

► preference řeckých gramatických jevů

- u řeckých slov se v klinických termínech typicky uplatňují (popř. upřednostňují) původní řecké koncovky, např.:
 - *carcinōma baseos linguae* = rakovina spodiny jazyka

DG: C023 Carcinoma linguae et baseos oris

Stp. chir. intervenci

Stp. CHT a RT

PEG

I10 Morbus hypertonicus

Stp. transpl. ledviny

DM II na inzulinu

Hydrokéla testis l. sin., po transplantaci

Chron. bronchitis, t.č. v klidu

NO: pac. s verifikovaným spino Ca linguae et baseos oris l. dx, pac. je po

3. cyklu CHT. Zmenšení Tu asi o 20%, LU submandibulárně hmatné.

Stp. radikální resekci a radikálnímu krčnímu bloku vpravo.

Nyní přijat s krvávením z nádoru k observaci a i.v. terapii.

Přehled odlišností ve skloňování řeckých substantiv (sg.)

	1. deklinace		3. deklinace	
nom.	raph- ē	diabēt- ēs	bas- is	
gen.	raph- ēs	diabēt- ae	bas- eos /-is	
akuz.	raph- ēn	diabēt- ēn /-am	bas- in /-im	
abl.	raph- ē	diabēt- ē /-ā	bas- ī	

- ▶ vzor *raphē*:
 - ▶ řecká substantiva 1. deklinace, která v nom. sg. končí na **-ē** a v gen. sg. na **-ēs**.
- ▶ vzor *diabētēs*:
 - ▶ řecká substantiva 1. deklinace, která v nom. sg. končí na **-ēs** a v gen. sg. na **-ae**.
- ▶ vzor *basis*
 - ▶ řecká stejnoslabičná substantiva 3. deklinace;
 - ▶ ve tvaru nom. sg. jsou typicky zakončena na **-sis**, **-xis**, **-ōsis**.
 - ▶ + latinské výjimky *febris, is, f.* (horečka), *tussis, is, f.* (kašel), *tūberculōsis, is, f.* (tuberkulóza) (U latinských slov se nepoužívají původní řecké koncovky!)

Pozice adjektiva

- ▶ **dvojí možnost postavení adjektiva** specifikujícího poranění nebo onemocnění
 - těsně za substantivem, se kterým vytváří spojení
 - až na konci klinického termínu

```
Dg: T068 Polytrauma
    V1701 Cykl.řid.x pev.přek.;neprov.neh.;volný čas
    S0640 Haemorrhagia epidurale reg. temporale l.sin
    F100 Ebrietas aethylica
    S0601 Commotio cerebri
    S0240 Fr.compl. zygomaticomaxillaris l.sin cum hemosinus sphenoid.
    S4201 Fr.claviculae l.sin apeta
    S4210 Fr. scapulae l.sin comminutiva
```


Vyjádření strany; zkratky a akronyma

▶ opisné vyjádření pravé a levé strany

- vpravo = **lateris dextri** (zkratka **l. dx.**)
- vlevo = **lateris sinistri** (zkratka **l. sin.**)
- na obou stranách = **lateris utriusque** (zkratka **l. utr.**)

```
Dg: T068 Polytrauma
W1731 Pád s padákem
S4220 Fractura humeri proximalis l. sin comminutiva luxans
S3250 Fr. rami sup. et inferioris ossis pubis l. dx
S3250 Fr. ramus sup. ossis pubis l. sin
S3210 Fr. sacri l. dx
S2210 Fr. corporis vertebrae thoraciceae VII et VIII.
S3200 fr. processus transversi vertebrae lumbalis II.-IV.
S3700 Contusio renis l. dx cum hematoma perirenale
S134 Distensio ligg. col. vert. partis cervicalis
S202 Contusio thoracis l. sin
S2730 Contusio pulm. l. sin
S2710 Hemothorax postraumaticum l. sin
S4210 Fr. proc. coracoideus scapulae l. sin
```

- ## ▶ užívání zkratk a akronymů (např. TE = tonsillectomia, HyE = hysterectomia, APPE = appendectomia, CHT = chemotherapia, ODS = oculus dexter et sinister)
-

Vyjádření stupně poranění, onemocnění

- ▶ stupeň poranění, onemocnění nebo poškození se vyjadřuje opisem pomocí genitivního tvaru spojení substantiva *gradus* s adjektivem v komparativu nebo superlativu, resp. s řadovou číslovkou (1.-4.), např.
 - *Ruptura lienis gradus minoris/majoris/minimi/maximi*
(prasknutí sleziny menšího/většího/nejmenšího/největšího stupně)
 - *Asthma bronchiale gradus primi/secundi/terti/quarti*
(průduškové astma prvního/druhého/třetího/čtvrtého stupně)

Názvy zánětů a nádorů

▶ vyjádření zánětlivého onemocnění

- ▶ u pojmenování zánětlivých onemocnění se nejčastěji uplatňuje přípona **-ītis** (gen. sg. **-ītidis**), která se připojuje ke genitivnímu kmeni substantiva označujícího postižený orgán, např.:

□ <i>hepatītis, ītidis, f.</i>	=	zánětlivé onemocnění jater
□ <i>encephalītis, ītidis, f.</i>	=	zánětlivé onemocnění mozku
□ <i>gastrītis, ītidis, f.</i>	=	zánětlivé onemocnění žaludku

▶ vyjádření nádorového onemocnění

- ▶ nádory se obvykle označují výrazy s příponou **-ōma** (gen. sg. **-ōmatis**), např.:

□ <i>myōma, tis, n.</i>	=	svalový nádor
□ <i>lipōma, tis, n.</i>	=	tukový nádor

Klinická eponyma

- ▶ pojmenování nemocí, úrazů nebo zákroků s použitím vlastních jmen osobností, které se významnou měrou zasloužily o objev, popis nemoci nebo jejího příznaku či o provedení určitého lékařského zákroku a vyšetřovací metody
 - *Facies Hippocratica* (výraz tváře těžce nemocných lidí před smrtí, pro něhož jsou typické propadlé tváře, zapadlé oči a špičatý nos; jako první jej velmi přesně popsal Hippokratés)

Klinická eponyma

- ▶ *Morbus Crohn* (Crohnova nemoc; zánětlivé střevní onemocnění, na jehož popisu se významně podílel americký gastroenterolog Burrill Bernard Crohn)

Vyjádření *podezření* nebo *přesvědčení* lékaře o platnosti stanovené diagnózy

- ▶ v klinických diagnózách se vlastní postoj lékaře k platnosti stanovené diagnózy vyjadřuje opisem
 - ▶ **podezření** (nižší stupeň jistoty)
 - ▶ *suspicio* + genitivní tvar názvu nemoci/poruchy/poranění
 - *Suspicio commotionis cerebri* = podezření na otřes mozku
 - ▶ adjektivum *suspectus, a, um* ve funkci shodného přívlastku
 - *Commotio cerebri suspecta* = podezření na otřes mozku
 - ▶ **přesvědčení lékaře** (vyšší stupeň jistoty) o platnosti diagnózy
 - ▶ adverbium *verisimiliter* (častěji ve zkratce *vs. nebo v.s.*)
 - *Commotio cerebri, vs.* = pravděpodobný otřes mozku

